



Neft Daşları, 1974-cü il. Heydər Əliyev və SSRİ-nin neft sənayesi naziri Valentin Dmitriyevič Şaşin Neft Daşlarının 25 illiyinə həsr olunmuş təntənəli mərasimdə

Neft Daşları – 70

edilən "7 gəmi adası" belə yarandı.

1949-cu il avqustun 24-də təcrübəli buruq ustası Mixail Kaverockinin briqadəsi dünyada ilk dəfə sahilədən 40, Bakı şəhərindən isə 90 kilometr uzaqda – açıq dənizdə 1 nömrəli ilk quyunu qazmağa başladı. Həmin il noyabrın 7-də quyuyu 942 metr dərinlikdən, Qala lay dəstəsindən ilk neft fontanı vurdu və gündə 100 tondan çox neft verməyə başladı.

"Neft Daşları" yatağı belə kəşf olundu. Coşqun Xəzər dəniz neftçilərinin qəhrəmanlığı, cəsarəti, mühəndis və ustaların fədakarlığı, onların yuxusuz gecələri sayəsində fəth edildi. Azərbaycan tarixə dənizdə neft hasilatının vətəni, Neft Daşları isə dünyanın 8-ci möcüzəsi kimi düşdü.

Neft Daşları yatağının kəşf edilməsi və işlənməsində böyük xidmətlərinə görə 1951-ci ildə Azərbaycan neftçilərinin bir qrupu – Qurban Abasov, Ağaqurban Əliyev, Mixail Kaverockin, Nəsrulla Babayev, Aleksandr Kamladze, Yusif Səfərov, Solomon Qroştəyn, Viktor Noqayev, Sabit Orucov, Əhad Yaqu-



Neft Daşları, 7 noyabr 2009-cu il. Neft daşlarının 60 illiyinə həsr olunmuş mərasimdə iştirak edən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Heydər Əliyev muzeyinin qarşısında



Dünyada dəniz neftinə yolu ilk dəfə Azərbaycan açmışdır

Xoşbəxt YUSİFZADƏ,
Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinin birinci vitse-prezidenti, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının akademiki

1941-1945-ci illərin Böyük Vətən müharibəsindən sonra Azərbaycanda neft hasilatı kəskin şəkildə azalmış və 1948-ci ildə 14 milyon tona düşmüşdü. Respublikada neft hasilatını artırmaq üçün sahənin işini yenidən qurmaq, mədənlərə yeni texnika və texnologiyalar gətirmək, qazma işlərini sürətləndirmək, köhnə yataqlarda lay təzyiqinin tələb olunan səviyyədə saxlanılmasını təmin etmək, dərin neft laylarında kəşfiyyat işlərini gücləndirmək lazım idi. Lakin bunlar da kifayət deyildi. Azərbaycan neftinin şöhrətini bərpa etmək üçün bunlarla yanaşı, yeni neft və qaz yataqlarının kəşf olunması və işlənilməsinin sürətləndirilməsi məsələsi xüsusi əhəmiyyət kəsb edirdi. Bəs, yeni yataqları harada axtarmalı? Bu sual axtarış-kəşfiyyat işlərinin istiqamətləri bəzində neftçi-alimlər və geoloqlar arasında hələ müharibə illərində yaranmış fikir ayrılığını yenidən gündəmə gətirdi: quruda, yoxsa dənizdə?

Neftçi alimlərin və geoloqların bir qrupu hesab edirdi ki, kəşfiyyat işlərini quruda aparmaq, bu işləri mezozoy çöküntülərinə yönəltmək və yeni neft yataqlarını orada axtarmaq lazımdır. Onlar bunu belə əsaslandırirdilər ki, dənizdə iş çox baha başa gəlməklə yanaşı, olduqca çətin və risklidir.

Alimlərin və geoloqların digər bir qrupu isə dənizdə işləməyin tərəfdarı idi. "Dənizçilər" məşhur geoloq Ağaqurban Əliyev başçılıq edirdi. Onlar bildirdirdilər ki, axtarış-kəşfiyyat işlərinin Xəzərin içərilərinə – açıq dənizə istiqamətləndirilməsi olduqca perspektivli bir məsələdir və bunun alternativi yoxdur.

Sonda "dənizçilər" qalib gəldilər. Onlar açıq dənizdə kəşfiyyat işlərinin ilk ünvanı kimi Neft Daşları sahəsini seçdilər.

Bunun səbəbi suyun üstündə idi və yaxşı görünürdü. Neft Daşları sahəsində uzununaqırılma boyunca dənizin səthinə çıxan təbii neft və qaz sızmaları geoloqların diqqətini çəxdən əlbəttə idi. Uzun illərdən bəri

neft və qaz çatlar vasitəsilə laylardan dənizə sızırdı. Neft buradakı daşları qayaları da qara rəngə boyamışdı və bu yer "Qara daşlar" kimi də tanınırdı. Burada neftin yataq şəklində daha dərin yerlərdə yığılıb qalmasının mümkünlüyünü yoxlamaq lazım gəlirdi. Lakin bu fikrin əleyhdarları da var idi və onlar tədqiqat sahəsində neftin dəniz səthinə sızması faktına başqa cür baxır və deyirdilər ki, orada daha nə neft qalıb, nə də qaz. Hamısı suyun üstünə çıxıb, neft suya qarışmış, qaz da havaya uçub. Ağaqurban Əliyev və tərəfdarları isə bu iddialara belə cavab verirdilər ki, suyun üstünə çıxan neft, əsasən, yuxarı obyektədən sızır. Aşağı obyektə isə neft və qaz zəngindir.

O vaxt SSRİ-nin gələcək qaz sənayesi naziri Sabit Orucovun rəhbərlik etdiyi "Azneftkəşfiyyat" Birliyində bacarıqlı və fədakar insanlar çalışırdılar. Neft Daşlarına göndəriləcək ilk neftçi-desantlar da Birliyin işçiləri arasından seçilmişdi. 1948-ci il noyabrın 14-də geoloq Ağaqurban Əliyev, istedadlı qazma

mütəxəssisi Yusif Səfərov və Sabit Orucov neftçi-desantlar dəstəsinin digər üzvləri ilə birlikdə təcrübəli kapitan Əjdər Sadıxovun "Pobeda" yedək gəmisində böyük çətinliklə Neft Daşları rayonuna gəldilər və gəmidən enib, suyun üstünə çıxmış qayalıqların birinə qədəm qoydular. Burada onların maraqlı bir "eksperiment"ini yada salmaq istəyirəm: neftçilər iri bir qara daşın üstünə bir neçə kilo sement qoyub, yoxlamaq istədilər ki, su bu kisələri yuyub aparacaq, ya yox. Təxminən iki həftədən sonra onlar həmin yeri qayıdanda sement kisələrini qururu gördülər. Yalnız bundan sonra – 1948-ci ilin dekabrında dəniz inşaatçılarının ilk dəstəsi "Transportnik" ("Nəqliyyatçı") gəmisini İrəvanla adasından "Qara daşlar" a göndərildi. Buradakı adacıqda qazma briqadəsi üçün 14 kvadratmetrlik bir "yaşayış evi" inşa edildi. Sahil ilə gəcə-gündüz əlaqə saxlamaq üçün radiostansiya quruldu.

1949-cu ilin iyununda adada ilk quyunun qazılmasına hazırlıq başlandı. Qazma işləri üçün əməliyyat meydanı yaratmaq məqsədilə ömrünü başa vurmuş "Çvanov" gəmisini "Qara daşlar" a gətirilib, neftçilərin nişan verdikləri yerdə batırıldı və dəniz fəthlərinə stasionar qurğu kimi xidmət etməyə başladı. Sonralar adada daha altı köhnə gəminin son mənzili oldu. Həmin gəmilər adanı küləkdən və dalğalardan qorumaq məqsədilə yarıya qədər suya batırıldı. Onların kayut və anbarları isə qazmaçılar üçün yeməxanaya, tibb məntəqəsinə, yataq otaqlarına çevrildi. Süni adanın ərazisi genişləndi. Az sonra adı şeirlərdə, mahnılarda vəsf

bov birinci dərəcəli Stalin mükafatına (sonralar SSRİ Dövlət mükafatı) layiq görüldülər.

1961-ci ildə isə dəniz neft yataqlarının mənimsənilməsinə görə Ənvər Əlixanov, Abbas Biləndərli, Bəhmən Hacıyev, Məmmədəvəd Qasımqadov, Vsevolod Neqreyev, İsrəfil Quliyev, Mirkəzım Məmmədov, Fuad Samadov o dövrdə SSRİ-nin ən yüksək mükafatı – Lenin ordeni ilə təltif edildilər.

Neft Daşları qəhrəmanlar məskəni kimi də geniş şöhrət tapmışdı. Sosialist Əməyi Qəhrəmanı adına layiq görülmüş dəniz neftçilərindən Qurban Abasovun, Ağa Dadaş Kərbəlayı oğlunun, Məmməd Qənbərovun, Məlik Göycəyevin, İsrəfil Hüseynovun, Akif Cəfərovun, Mixail Kaverockinin, Yusif Kərimovun, Xanəqlan Bayramovun, Baxtiyar Məmmədovun adları ilə Azərbaycan haqlı olaraq bu gün də fəxr edir.

1950-ci ildə Xəzər nefti ilə dolu ilk tanker Neft Daşlarından sahilə yol aldı. Təxminən bir ildən sonra isə Neft Daşlarında artıq 6 kəşfiyyat quyusundan neft hasil edildi. Belə bir vaxtda dənizdə estakada tikintisi məsələsi ortaya çıxdı. Hidrotexniki qurğuların layihəçiləri bu məsələni də uğurla həll etdilər. Neft Daşlarında estakadalar suyun dərinliyi 40 metrə qədər çatana inşa olunur və yataq bu estakadalardan qazılmış maili quyular vasitəsilə istismar olunurdu. Dənizin dərinliyinin artması ilə əlaqədar olaraq, hər estakada meydançasından 4-dən 32-yə qədər quyuyu qazılırdı ki, bu da yatağın "küt" üsulu ilə işlənməsini təmin edirdi. Bu, olduqca səmərəli və mütləq bir iş üsuli idi. Belə maili quyular suyun dərinliyi həttə 60 metrə qədər yerlərin neftinə də gedib çıxmağa imkan verirdi.

Ötən illər ərzində Neft Daşları Azərbaycan neftinin şöhrətini artırılması işinə böyük töhfələr verib. İşlənmənin əvvəlindən yataqdan təxminən 176 milyon ton neft və 14 milyard kubmetr qaz hasil edildi. Hazırda yataqda illik neft hasilatı 945-950 min ton, qaz hasilatı isə 85 milyon kubmetr həcmindədir. İndiyədək Neft Daşları yatağında 1939 quyuyu qazılıb. Hazırda yatağın istismar fondunda 406 quyuyu var ki, bunların da 399-u işləyən quyulardır. "Neft Daşları" NQÇI-nin kollektivləri həmin quyulardan gündə 2750 tona qədər neft və 250 min kubmetr qaz hasil edir. İşlənmənin əvvəlindən burada laylara 268 milyon kubmetrə qədər su vurulub.

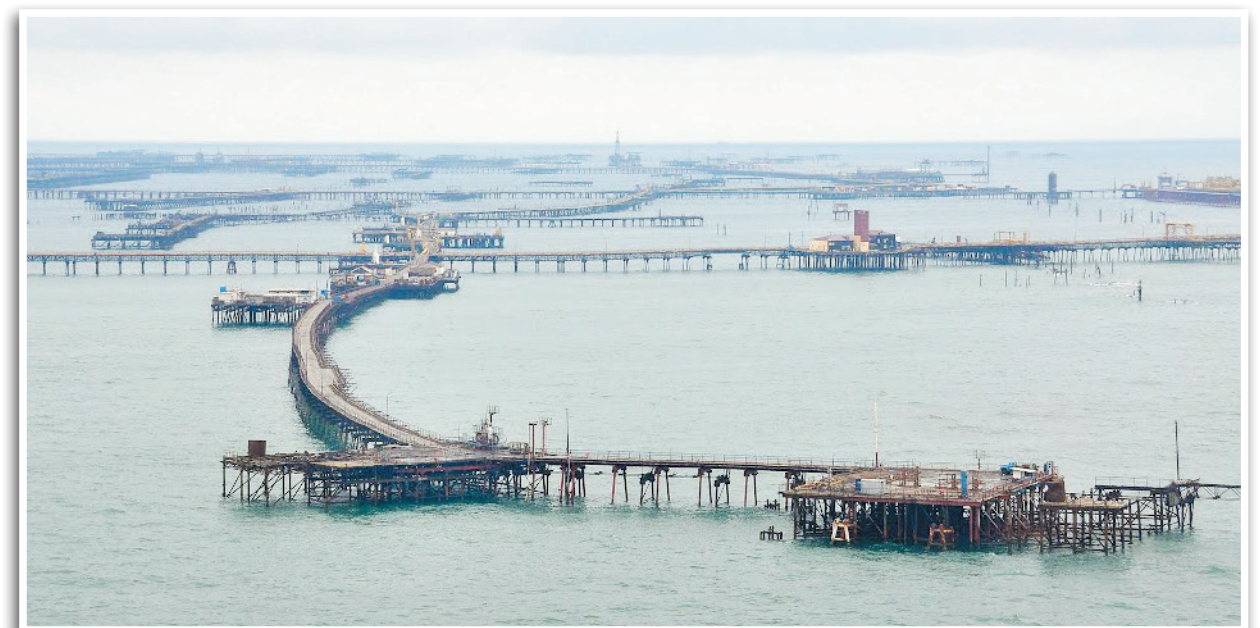
İşlənmənin əvvəlində yatağın çıxarılma ilə karbohidrogen ehtiyatı 194 milyon ton neftdən və 15 milyard kubmetr qazdan ibarət idi. Hazırda onun çıxarılma ilə qalıq ehtiyatı 18 milyon tona qədər neft və 2 milyard kubmetrə qədər qaz həcmində qiymətləndirilir. Yataqda cari neftvermə əmsali 0,45, son neftvermə

əmsali isə 0,50-dir. Düşünürəm ki, neftvermə əmsalının artırılması, yeni sahələrin aşkar edilməsi çıxarıla bilən neft ehtiyatının əhəmiyyətli dərəcədə artırılmasına imkan verəcək.

Hər dəfə Neft Daşlarından söz düşəndə, ömrümün burada keçən 10 ili gözələrimin öndə gəlib durur. 1954-cü ilin mart ayında "Gürgan-neft" Neft Mədənləri İdarəsi 1-ci

uyğun şəkildə cıralayır. Dəniz hər şeyi – ən yüksək mənaəyi dəyərləri də, insanın dünyagörüşündəki, xarakter və tərbiyəsindəki boşluqları da tez-tez çıxarır, adamları ümumi məqsəd naminə birləşdirir. Mən çox xoşbəxtəm ki, ömrümün on ili Neft Daşlarında keçdi və Xəzər mənim kimi gənc bir mütəxəssisə insanlara görə olmağı öyrətdi.

məntəqəsinə yetirdik. Dalğalar quyulardan məntəqəyə gələn boru xətlərini sındıraraq dağıdırdı. İşləyən quyuları bağlamaq lazım idi. Opeartorlar bu işi çox çətinliklə yerinə yetirirdilər, çünki ayaq üstə durub nəso etmək mümkün deyildi. Onlar estakadada sürünmə-sürünmə gedirdilər. Səhərdəki işləri gördük. Səhər saat 5-də Bəhmən Hacıyev zəng etdi.



Neft Daşlarında estakada

mədəninin (indiki "Neft Daşları" NQÇI) böyük geoloqu kimi işə başlamış, 1958-1959-cu illərdə idarənin elmi-tədqiqat və istehsalat işləri seksinin baş geoloqu, daha sonra həmin seksin rəisi, 1960-1963-cü illərdə idarə rəisinin müavini – baş geoloq vəzifəsində çalışmış və oradan sahilə "Başdənizneft" İdarəsi (sonralar "Dənizneft" İstehsalat Birliyi) geoloji şöbəsinin rəisi – baş geoloqu müavini kimi qayıtmışam. Deyo bilərəm ki, mən Neft Daşlarında hasilatın ən yüksək səviyyədə olduğu illərdə çalışmışam. Amma o illərdə biz harada və necə yaşayırdıq? Kontorumuz – suya batırılmış gəmidə, yeməxanamız – gəmidə, yatıb-durmağımız – gəmidə.

"Gürganefit" NMI-də Pirallahı adasına yaxın yerdə – Abşeronun ucunda yerləşirdi. O dövrdə Pirallahı adası ilə Neft Daşları arasındakı qırıq kilometrlik yolu "Loger" tipli gəmilər təxminən 3 saat qət edirdi. Sonralar Bakıdan da oraya gəmi işləməyə başlandı. "Andoqa" adlı həmin gəmi hava yaxşı olanda Bakıdan Neft Daşlarına 90 kilometrlik yolu 8-9 saata, hava pis olanda isə 12-13 saata gedirdi. Lakin bütün çətinliklərə, bizi tez-tez imtahana çəkən Xəzərin şıltaqlığına baxmayaraq, burada əsl neftçi xarakteri formalaşdı. On il ekstremal şəraitdə doğulduğum adamlarla birgə çalışmaq mənə çox şey verdi və sonrakı nailiyyətlərimin açarı oldu.

Ekstremal şəraitdə müxtəlif xarakterli insanlarla hər gün ünsiyyətə olmaq, ailə və müxtəlif məişət məsələləri ilə bağlı qayğıların sahilə qoyub gəlməsi, dalğalar qoyunda bir-birinin ən yaxın, ən doğma adamlarına çevrilməsi fəhlə və mütəxəssislər arasında işləmək hər bir şəxsi o təbii mühitə

Mən o vaxt Neft Daşlarında mühüm bir iş gördüm. Hiss etdim ki, cavan mütəxəssislər axşamlar bilirdilər nə ilə məşğul olsunlar. Dalğa gəldi ki, onlar üçün bir iş tapmalıyam. Neft Daşlarında bilik cəmiyyəti yaratdım. Gənc mühəndislərin hamısını bu bilik cəmiyyətinə cəlb etdim. Onların hər birinə ayrı-ayrı mövzular verib, sonra çıxışlarını dinləyib müzakirə edirdik. Deyim ki, bu, çox maraqlı bir iş idi və gənc mütəxəssislər bilik cəmiyyətinin fəaliyyətində həvəslə iştirak edirdilər.

Bizim bu cəmiyyətin səsi bütün respublikaya yayıldı. Bizi Respublika Elmi-Texniki Bilikləri Cəmiyyətinə qəbul etdilər. Mən hətta Elmi-Texniki biliklərin yayılmasında nailiyyətlərimə görə "Bilik" Cəmiyyəti Mərkəzi İdarə Heyətinin xətti ilə Sovet İttifaqından Rumıniya-yə yola düşən nümayəndə heyətinin tərkibinə daxil edildim. O vaxt bunun özü də böyük bir mükafat idi.

Neft Daşlarında həqiqi romantika ilə dolu fərəhli günlərlə yanaşı, təəssüf ki, çox ağır, həttə faciəli günlərimiz də oldu. 1957-ci il noyabr ayının 20-21-nə keçən gecə baş vermiş faciəni bu gün də bütün təfərrüatı ilə xatırlayıram. O vaxt Neft Daşlarında mədən müdirinin əvəz edirdim. Axşam saat doqquz radələrində "Gürganefit" Neft Mədənləri Trestinin baş mühəndisi Bəhmən Hacıyev zəng edib dedi ki, ehtiyatlı olun, güclü külək əsəcək. Sonra da tapşırırdı ki, "ustaları götür, çıx mədən ərazisinə, görün vəziyyət nə yerdədir?".

Tez yığılıb, çıxdıq. Estakadada yerimək mümkün deyildi. Birtəhər özümü 3-cü neftiyə gə

Xəbər verdi ki, üzərində buruq ustası Mixail Kaverockinlə birlikdə 22 nəfərin olduğu özülü buruqla birlikdə dalğa yuyub aparıb. Bu ağır xəbəri yandırdıqların hamısı deyildi. Həmin daşqınlarda adamlara tapşırıq verib, yenidən hara isə yollamaq çox riskli idi.

Səhər açıldı. Yoxlama, araşdırma başlandı. Məlum oldu ki, gecə dalğalar köhnə estakadaların da bir hissəsini yuyub aparıb. Öyrəndik ki, gecə küləyin sürəti saniyədə 43 metrə, dalğanın hündürlüyü isə 13 metrə çatmış. Son 100 ildə Xəzərdə belə bir hadisə müşahidə edilməmişdi. Ona görə də dənizdə hidrotexniki qurğular inşa ediləndə bunu nəzərə almalıydılar. Amma həmin vaxtdan – 1957-ci ilin noyabrından başlayaraq, bütün yeni layihələr bu faktorlara nəzərə alınmaqla işlənirdi. Həm təzə hidrotexniki qurğular bu faktorlara əsasən inşa edilirdi, həm də harada mümkün idisə, orada köhnə qurğuları yeni hündür estakadalarla əvəzləndirdi.

Üstündən 62 il keçsə də 1957-ci ilin həmin noyabr gecəsində baş verənə bəzən bugünkü mənim yaddaşından silinməyib. Kəşf olunduğu vaxtdan başlayaraq, işlənmənin bütün dövrlərində Neft Daşlarına insanlar həmişə böyük neft məbədi, neft ziyarətəgahı kimi baxmışlar. Yazıçı və şairlərdən, mədəniyyət və incəsənət xadimlərindən tutmuş, dünyanın məşhur Neft Daşlarını öz gözləri ilə görmək istəyirdi.

(ardı 5-ci səhifədə)



SSRİ neft sənayesi naziri Viktor Stepanoviç Çernomırdın Neft Daşlarında. "Xəzərdənizneft" İstehsalat Birliyinin baş direktoru Qurban Abasov nazirə dənizdəki işlər bəzində məlumat verir. Soldan birinci Xoşbəxt Yusifzadədir

(əvvəli 4-cü səhifədə)

SSRİ Xalq artisti Bülbülün səsi burada dalğaların səsinə qarışmışdı. Böyük yazıçımız Mehdi Hüseyn özünün məşhur “Abşeron”, “Qara daşlar” və “Yeraltı çaylar dənizə axır” romanları üzərində işləyəndə həftələrlə Neft Daşlarında “yaradıçılıq növbəsində” olmuşdu. Məşhur sovet kinorejissoru və kinooperatoru, sənədli kino ustası, jurnalist və publisist Roman Karmen 1953-cü ildə “Xəzər neftçiləri haqqında povest” və 1959-cu ildə “Dənizi fəth edənlər” filmlərini çəkəndə neftçilər kimi özü də dəfələrlə cəsarət göstərmişdi. Həmin filmlər keçmiş SSRİ-nin respublikalarında və xarici ölkələrdə nümayiş etdirilmiş, Xəzər neftçilərinin şöhrətini dünyaya yaymışdı. “Dənizi fəth edənlər” filmində Karmen məni

də çəkmişdi və indi həmin filmə baxanda dənizdə keçən gənclik illərimi xatırlayıram.

Neft Daşlarında SSRİ-nin və xarici ölkələrin bir çox siyasi xadimləri, dövlət rəhbərləri və nazirləri də olmuşlar. Keçmiş SSRİ-nin neft sənayesi naziri, SSRİ Dövlət Plan Komitəsinin sədri—SSRİ Nazirlər Soveti sədrinin müavini, Sosialist Əməyi Qəhrəmanı, Lenin mükafatı laureatı Nikolay Konstantinoviç Baybakov yatağın kəşf edildiyi 1949-cu ildə Neft Daşlarına gəlmişdi.

Mənim Nikolay Konstantinoviçlə tanışlığım 1954-cü ildə başlamışdı. O vaxt mən artıq Neft Daşlarında işləyirdim, gənc geoloq idim. O isə neft sənayesinin tanınmış marşalı idi. Bizim tanışlığımız sonralar böyük dostluğa çevrildi. 1999-cu ildə biz onu Neft Daşlarının

yarıməsrlük yubileyinə dəvət etdik. N.K.Baybakov Bakıya gəldi, qırx beş ildən sonra Neft Daşlarını yenidən gördü və çox sevindi.

SSRİ qaz sənayesi naziri Viktor Çernomırdin də Neft Daşlarının adını həmişə böyük hörmətlə çəkirdi. O, Xəzər neftçilərinin əməyini və qəhrəmanlığını çox yüksək qiymətləndirən rəhbərlərdən biri idi.

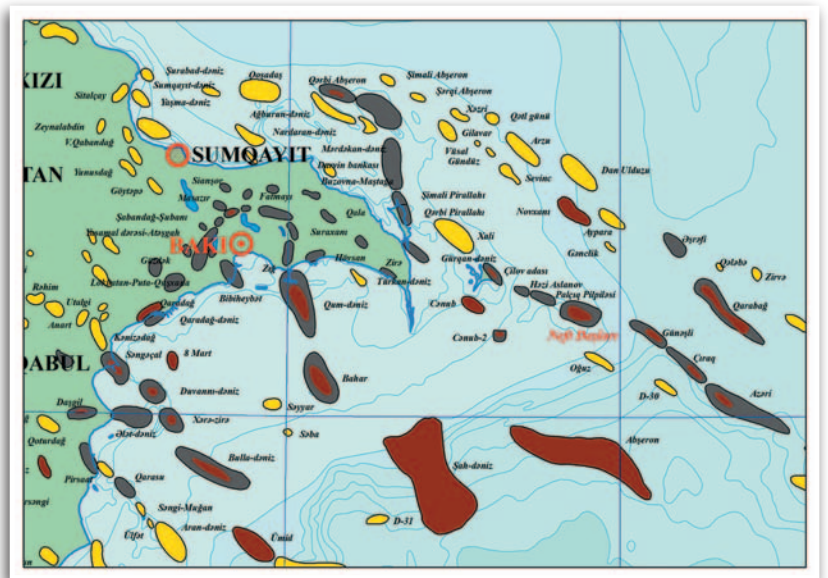
SSRİ kimi nəhəng bir ölkənin rəhbəri Nikita Xruşşovun buraya gəlişi də yadıma düşür. 1960-cı il idi. Nikita Sergeyeviç Xruşşov Azərbaycanla gəlmişdi. O, Neft Daşlarını da görmək istəmişdi. O vaxt mən artıq Neft Daşlarında elmi-tədqiqat və istehsalat idarəsinin rəisi işləyirdim. Neft Daşlarında elmi-tədqiqat işləri və laylarda təzyiqli onlara su vurmaq yolu ilə saxlamaq vəzifəsi bizim idarəyə həvalə edil-

təşkil etməyi tapşırırdı və bu marşrutda vertolyotlar elə həmin ildən uçmağa başladı. Xruşşovun ikinci təklifi də kifayət qədər orijinal və maraqlı idi. O, Neft Daşları sahəsində quru yerin az olduğunu nəzərə alıb burada doqquzmərtəbəli yataqxanalar tikməyi məsləhət gördü və belə bir yataqxana inşa edildi.

Bir-birindən kəskin şəkildə fərqlənən çoxsaylı geoloji obyektlərinə və zəngin neft ehtiyatına görə unikal yataq olan Neft Daşlarının işlənməsinin böyük bir mərhələsi ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. Ulu öndərimiz Neft Daşlarında dəfələrlə olmuş, dəniz neftçilərinin əməyini daim yüksək qiymətləndirmişdi. Neft Daşlarının 25 illik yubileyinə isə o, SSRİ neft sənayesi naziri Valentin Dmitriyeviç Şaşınla birlikdə

xalqının qəlbində yaşayacaqdır... Neft Daşları Azərbaycan xalqının, Azərbaycan dövlətinin ayrılmaz bir dəyəridir, çox gözəl inkişaf nümunəsidir. Azərbaycanda neftçilər bütün dövrlərdə böyük hörmətə malik adamlar olmuşlar, bu gün də belədir. Neftçi peşəsi çox şərəfli peşədir və neftçilər həmişə dövlət tərəfindən yüksək qiymətləndirilir və bundan sonra da belə olacaqdır”. Prezidentimiz belə bir həqiqəti xüsusi vurğulamışdır ki, “neft sənayesinin və neftçilərin ölkəmizin inkişafında çox böyük rol, çox böyük xüsusi çəkisi vardır”.

Yubiley günündə Prezident SOCAR-ın rəhbərliyi ilə birlikdə Neft Daşlarının ərazisini gəzdi, dəniz mədənlərindəki yeniliklərlə, neftçilərin gördükləri işlərlə tanış oldu.



Yataqların yerləşmə sxemi

Dünyada dəniz neftinə yolu ilk dəfə Azərbaycan açmışdır



1960-cı il. Sovet İttifaqı Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin birinci katibi Nikita Sergeyeviç Xruşşov Neft Daşlarında. Şəkildə “Neft Daşları” Neft və Qazçıxarma İdarəsinin rəisi Bəxtiyar Məmmədov (ortada) və idarə rəisinin müavini-baş geoloq Xoşbəxt Yusifzadə (sağdan birinci)

mişdi. Yeri gəlmişkən qeyd edim ki, gündə 20–22 min ton neft hasil etmək üçün hər gün laylara 30 min kubmetr su vurulurdu.

Neft Daşlarında N.S.Xruşşova göstərilmək üçün seçilmiş obyektlərdən biri də rəhbərlik etdiyim idarənin üçüncü suvurma stansiyası idi. Burada böyük təzyiqli nasoslar işləyirdi. Hərdən quyulara güclü təzyiqli altında su vurmaq lazım gələndə iki nasosu birləşdirib, təzyiqli 90 atmosferə çatdırırdıq. Bəzən bu, su nasosları gövdəsinin, yaxud qapaqlarının partlaması ilə nəticələnirdi.

İş elə gətirdi ki, N.S. Xruşşov bizim sahəyə qədəm qoyanda, tərslikdən, birbaşa bu nasoslara tərəf getməyə başladı. Mən bərk təşvişə düşdüm, fikirləşdim ki, Allah eləməmiş, nasosların birində qəflətən partlayış olsa, onda neyləyərək? Axı bunu təxribat kimi də qələmə verə bilərdilər! Odur ki, cəld tərpnəyib, sovet rəhbərinin qarşısını kəsdim və dedim:

– Большое Вам спасибо, дорогой Никита Сергеевич, за то, что Вы к нам приехали. (“Əziz Nikita Sergeyeviç, çox sağ olun ki, biza gəlmisiniz”).

Bu sözlərdən sonra Nikita Xruşşovu müşayiət edən şəxslər də dayandılar və elə oradaca istehsalata dair söhbət başlandı. O vaxt N.S.Xruşşov sahil ilə Neft Daşları arasında vertolyotların uçuşlarını

gölmüşdü. Ulu öndərimiz yubiley mərasimində dəniz neftçiləri ilə, onların hünəri ilə fəxr etdiyini dedi. O, Xəzər neftçilərinə xüsusi qayğı göstərirdi. Təkcə belə bir faktı qeyd edim ki, ümummilli liderimizin respublikaya rəhbərlik etdiyi 70-ci illərdə neftçilər üçün tikilən mənzillərin sayı rekord həddə çatmışdı. Neftçilərin 95 faizindən çoxunun mənzil problemi həll olunmuşdu. Azərbaycana ikinci dəfə rəhbərlik etdiyi illərdə də Heydər Əliyev ölkəmizin neft sənayesinin inkişafında Neft Daşlarının rolunu xüsusi qeyd edirdi. Deyirdi ki, Azərbaycanın “Yeni neft strategiyasının maddi və elmi təməli məhz Neft Daşları ilə qoyulmuşdur”.

Vaxtilə Neft Daşlarından başlanmış və 25 il bundan qabaq bizi “Azəri”, “Çıraq” və “Günəşli” (dərinsulu hissə) yataqları üzrə “Əsrin müqaviləsi”nə, daha sonra “Şahdəniz”, “Ümid”, “Abşeron” kimi nəhəng və iri qaz-kondensat yataqlarına gətirib çıxarmış böyük neft epopeyasının yeni parlaq səhifələri Heydər Əliyevin neft strategiyasının layiqli davamçısı – möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə yazılır. Cənab İlham Əliyev Neft Daşlarının 55 və 60 illik yubileylərini burada bizimlə birlikdə qeyd etdi. 2009-cu ildə “Möcüzələr adası”nın 60 illiyinə həsr olunmuş mərasimdəki çıxışında Prezident dedi ki, “Neft Daşları həmişə Azərbaycan

Burada “Neft Daşları” yatağının kəşfinin və işlənməsinin Azərbaycanda neft sənayesinin inkişafında və dünyanın yanacaq-energetika potensialının artırılmasında rolunu barəsində fikirlərimi bölüşmək istəyirəm:

– Bu yataq neft-qaz sənayesinin inkişafında yeni mərhələnin – dəniz yataqlarının mənimlənməsi mərhələsinin başlanğıcını qoydu;

– Dünya təcrübəsində ilk dəfə açıq dənizdə estakada dirəkləri üzərində dəniz mədəni tikildi. Ötən illərdə Neft Daşlarında meydançalarla birlikdə təxminən 300 kilometr estakada inşa edildi;

– Neft Daşları Azərbaycanda neft hasilatının artmasına tökan verdi. Respublikada illik neft hasilatı 1948-ci ildəki 14 milyon tondan 1966-cı ildə 22 milyon tona çatdı;

– Dünya təcrübəsində ilk dəfə olaraq dənizdə laylara suvurma metodu məhz “Neft Daşları”nda tətbiq edildi. İşlənmənin əvvəlindən bəri Neft Daşlarında laylara 268 milyon ton su vurulmuş, bunun da nəticəsində quyuların fontan üsulu ilə işləməsinin müddəti xeyli uzadılmışdır. Su vurulan horizontlardan indiyədək 108 milyon ton neft çıxarılmışdırsa, bunun 24 milyon tonu suvurma nəticəsində əldə edilən əlavə neftdir;

– “Neft Daşları” açıq dənizdə təcrübəli kadrların hazırlanması üçün praktiki bir məktəb oldu. Həmin

mütəxəssislər nəinki Azərbaycanda və keçmiş SSRİ-də, həmçinin dünyanın bir çox ölkələrində müvəffəqiyyətlə işləyirdilər;

– Abşeron–Balxanıyanı qalxımından neft alınması sonradan “Azəri-Çıraq-Günəşli” kimi yataqların açılmasına zəmin yaratdı;

– Dünyada dəniz akvatoriyalarının mənimlənməsi epoxasının əsasını qoymuş Neft Daşlarının kəşfi təkcə keçmiş SSRİ-də – Xəzərdə, Oxot, Barents dənizlərində, Qara dənizdə deyil, həm də dünyanın bütün dəniz və okean akvatoriyalarında – Meksika körfəzində, Şimal dənizində axtarış-kəşfiyyat işlərinin inkişafına güclü tökan verdi. Hazırda dünya üzrə axtarış-kəşfiyyat işlərinin və karbohidrogen hasilatının böyük bir hissəsi dəniz akvatoriyalarının inkişafına göstərdiyi diqqət və qayğısını əks etdirir. Muzeydə neft strategiyasının Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilməsinə əks etdirən eksponatlara da geniş yer ayrılıb.

Neft Daşlarında 1957-ci ilin noyabrında baş vermiş güclü qasırğada həlak olmuş Xəzər fəthlərinin və Azərbaycanın müstəqilliyi, ərazi bütövlüyü uğrunda mübarizədə canlarından keçmiş şəhid neftçilərin xatirəsinə əbədi ehtiram ifadəsi olaraq möhtəşəm abidə də ucaldılıb.

Neft Daşları Azərbaycan neftçilərinin yaşlı nəslinin qiymətli yadigarıdır. Bu gün də o, “möcüzələr adası” olaraq qalır və insanlar bu möcüzəni indi də ziyarət etməyə can atırlar. Dünya ölkələrinin hökumət başçıları, parlament üzvləri, alimləri, yazıçı və şairləri, mədəniyyət və incəsənət xadimlərini buraya cəlb edən, yalnız neft və bu dəniz şəhərinin bənzərsiz mənzərələri deyil, həm də coşqun Xəzəri ram edən insanların iradəsi və qəhrəmanlığıdır.

müasir və təhlükəsiz metodlarla, o cümlədən eyni bir dəzgahla maili istiqamətləndirilmiş bir neçə quyunun qazılması üsulu ilə həyata keçirilir.

Bu gün Neft Daşları abad bir dəniz şəhəridir. Hazırda bu şəhərdə 1654 dəniz neftçisi yaşayır və işləyir.

Möcüzələr adasının bugünkü mənzərələri görənləri valeh edir. Onun sosial həyatı tamamilə dəyişib. Neftçilər üçün burada beynəlxalq standartlara uyğun əmək və məişət şəraiti yaradılıb. Binalar zövqlə təmir edilib, yeni idman qurğuları, mədəniyyət və işə obyektləri inşa olunub, gözəl parklar salınıb. Burada ümummilli liderimizin abidəsi ucaldılıb, Heydər Əliyev muzeyi yaradılıb. Muzeyin eksponatları ulu öndərin zəngin ictimai-siyasi və dövlətçilik fəaliyyətini, onun neft sənayesinin inkişafına göstərdiyi diqqət və qayğısını əks etdirir. Muzeydə neft strategiyasının Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilməsinə əks etdirən eksponatlara da geniş yer ayrılıb.

Neft Daşlarında 1957-ci ilin noyabrında baş vermiş güclü qasırğada həlak olmuş Xəzər fəthlərinin və Azərbaycanın müstəqilliyi, ərazi bütövlüyü uğrunda mübarizədə canlarından keçmiş şəhid neftçilərin xatirəsinə əbədi ehtiram ifadəsi olaraq möhtəşəm abidə də ucaldılıb.

Neft Daşları Azərbaycan neftçilərinin yaşlı nəslinin qiymətli yadigarıdır. Bu gün də o, “möcüzələr adası” olaraq qalır və insanlar bu möcüzəni indi də ziyarət etməyə can atırlar. Dünya ölkələrinin hökumət başçıları, parlament üzvləri, alimləri, yazıçı və şairləri, mədəniyyət və incəsənət xadimlərini buraya cəlb edən, yalnız neft və bu dəniz şəhərinin bənzərsiz mənzərələri deyil, həm də coşqun Xəzəri ram edən insanların iradəsi və qəhrəmanlığıdır.

Mən Neft Daşlarının veteranlarını, “Neft Daşları” Neft və Qazçıxarma İdarəsinin işçilərini və onlarla birlikdə bütün dəniz neftçilərini şanlı yubiley münasibətilə təbrik edir, onlara möhkəm cansağlığı, uzun ömür və yeni nailiyyətlər arzulayıram.